Y Pwyllgor Archwilio AC-08-02(p3)

Dyddiad: 21 Tachwedd 2002

Amser: 13:30

Lleoliad: Ystafell Bwyllgora 1, Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Crynodeb o gasgliadau ac argymhellion

Ar berfformiad ariannol cyffredinol GIG Cymru

i. Derbyniwn iddi fod yn angenrheidiol darparu cyllid cynorthwyol strategol er mwyn galluogi rhai ymddiriedolaethau GIG arbennig i gyflawni eu cynlluniau adfer ariannol. Derbyniwn ymhellach y byddai'n afresymol i roi baich dyledion eu rhagflaenwyr ar y sefydliadau GIG newydd. Fodd bynnag, rydym yn bryderus y gellir ystyried camau o'r fath fel dull o wobrwyo perfformiad ariannol gwael ac y gallai fod yn wrthanogol i sefydliadau gochelgar.

   Ymateb

   Dim ond pan fo cynllun adfer cymeradwy yn ei le y darperir cyllid cynorthwyol strategol. Yn ogystal ag ysgwyddo'r baich gweinyddol o lunio cynllun adfer, rhaid i Ymddiriedolaethau GIG sy'n gorfod dilyn cynlluniau o'r fath gael cymeradwyaeth Llywodraeth Cynulliad Cymru ar gyfer unrhyw ddatblygiadau arwyddocaol, er enghraifft penodi ymgynghorwyr meddygol newydd. Mae'r cyfyngiadau hyn yn cymell ymddiriedolaethau i geisio osgoi gorfod dilyn cynlluniau adfer ariannol, trwy barhau i fod yn sefydlog yn ariannol.

   Er mwyn manteisio ar y trefniadau canslo dyledion a gyhoeddodd y Gweinidog ym mis Ionawr 2002, rhaid i Ymddiriedolaethau ddangos eu bod yn medru cynnal cydbwysedd ariannol, heb gymorth ariannol gan y Cynulliad, am o leiaf ddwy flynedd.

ii. Mae ailstrwythuro GIG Cymru a darparu cyllid ychwanegol i'r GIG sy'n deillio o'r gyllideb yn gyfle rhagorol ddechrau o'r newydd. Rydym yn argymell yn gryf felly y dylai Cyfarwyddiaeth y GIG fanteisio ar y cyfle hwn i sicrhau bod holl sefydliadau'r GIG yng Nghymru yn sylweddoli bod angen sefydlogrwydd ariannol ac y dylid gweithredu o fewn yr adnoddau sydd ar gael iddynt. Rydym yn awgrymu hefyd y byddai'n briodol i Gyfarwyddiaeth y GIG amlinellu'n glir o'r cychwyn o dan ba amgylchiadau eithriadol y byddai benthyciadau sy'n rhaid eu had-dalu ar gael.

Ymateb

Derbyniwyd. Am y tro cyntaf erioed, mae Adran GIG Cymru wedi cychwyn proses Fframwaith Gwasanaeth a Chyllid yn ystod 2002-03. Mae'r broses hon yn ei gwneud yn ofynnol i sefydliadau'r GIG ddangos sut y gellir cyflawni blaenoriaethau allweddol Llywodraeth Cynulliad Cymru, a blaenoriaeth eraill o ran darparu gwasanaethau, o fewn yr adnoddau sydd ar gael iddynt. Mae'r broses hon yn pwysleisio'r rheidrwydd sydd ar bob un o sefydliadau'r GIG i gynllunio er mwyn sicrhau cydbwysedd ariannol, er nad yw hyn wedi bod yn bosibl ym mhob rhan o Gymru yn ystod 2002-03. Pan na ellir osgoi diffyg ariannol, mae'n rhaid i sefydliadau'r GIG dderbyn gwiriad annibynnol bod yr holl gamau priodol wedi'u cymryd. Pan bydd Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cyhoeddi unrhyw fenthyciadau ad-daladwy er mwyn cynorthwyo â diffyg ariannol, bydd telerau'r benthyciad hwnnw'n cael eu nodi'n glir i'r sefydliadau dan sylw.

iii. Nodwn y mesurau a gymerwyd hyd yma i wella cywirdeb y rhagolwg ariannol. Edrychwn ymlaen am gadarnhad ffurfiol o'r canlyniadau ar gyfer 2001-02 a hyd yn oed gwell canlyniad ar gyfer 2002-03. Argymhellwn fod Cyfarwyddiaeth y GIG a chyrff GIG yn parhau i weithredu mesurau priodol i wella'u rhagolwg ariannol, er mwyn sicrhau bod yr adnoddau sydd ar gael yn cael eu defnyddio cyn gynted â phosib i sicrhau'r lefel uchaf o ofal i gleifion.

Ymateb

Roedd yr alldro yn ystod 2001-02, sef diffyg net o £15.2 miliwn, o fewn y rhagolwg o ddiffyg net rhwng £16.8 miliwn ac £8.6 miliwn a nodwyd ym mharagraff 2.28 adroddiad yr Archwilydd Cyffredinol. Mae Adran GIG Cymru yn parhau i gydweithio'n agos â'r GIG er mwyn gwella'r prosesau sy'n darparu rhagolygon ariannol.

iv. Rydym yn parhau'n bryderus iawn am gost cynyddol hawliadau esgeulustod clinigol. Mae costau o'r fath yn creu bwlch mawr yn narpariaeth ariannol ychwanegol y GIG, a gyhoeddwyd yn ddiweddar gan Ganghellor y Trysorlys. Hyderwn y bydd yr arolwg allanol o drefniadau rheoli'r Pwll Risg yng Nghymru yn ystyried pob agwedd ar reoli hawliadau o'r digwyddiad i'r modd y caiff ei ddatrys a'r setliad.

v. Dylai unrhyw system newydd ar gyfer rheoli esgeulustod clinigol ddysgu oddi wrth arferion gorau mewn mannau eraill a chynnwys cymhellion mewnol er mwyn darparu'r safonau gorau posibl o ofal i gleifion, lleihau achosion a gwariant ar esgeulustod clinigol a darparu gwerth am arian i'r trethdalwyr.

vi. Er nad ydym yn beirniadu Ymddiriedolaeth GIG Conwy a Sir Dinbych, gofynnwn a yw gweithredu'r Pwll gan un corff GIG ar ran GIG Cymru gyfan yn dal yn briodol o ystyried cymhlethdod cynyddol rheoli a datrys hawliadau a'r swm o arian sy'n gysylltiedig â hyn bellach. Mae'r gwaith presennol i ailstrwythuro GIG Cymru yn cynnig cyfle gwych i edrych o'r newydd ar y trefniadau hyn a hyderwn yr eir i'r afael â'r mater fel rhan o'r adolygiad.

Ymateb

Mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cymryd rhan mewn adolygiad ledled Cymru a Lloegr o'r system rheoli esgeuluso clinigol, sy'n edrych ar ffyrdd o wneud y system yn gynt ac yn decach, ymysg materion eraill. Disgwylir i'r tîm adolygu adrodd yn ystod yr hydref, a bydd y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol yn derbyn adroddiad wedi hynny.

Mae Adolygiad Allanol Pwll Risg Cymru wedi bod yn adolygu pob agwedd ar reoli hawliadau, o'r digwyddiad i'r modd y caiff ei ddatrys.

Mae cylch gorchwyl yr adolygiad yn ei gwneud yn ofynnol iddo ystyried yr arferion gorau yn y GIG a'r sector masnachol. Yn ogystal, rhaid iddo ystyried datblygiadau ehangach ym meysydd polisi a'r gyfraith sy'n debygol o effeithio ar hawliadau esgeulustod clinigol ym Mhrydain, gan gynnwys y newidiadau strwythurol i'r GIG yng Nghymru. Mae'r adolygiad hefyd yn ystyried gosod premiymau i'w talu gan gyrff iechyd, ac mae'n ystyried trefniadau gweithredu Pwll Risg Cymru yn y dyfodol.

Mae'r adolygiad wedi derbyn cyngor proffesiynol ac arbenigol perthnasol, a bydd yn argymell parhau i ddarparu cymorth i Bwll Risg Cymru a system reoli hawliadau GIG Cymru. Disgwylir i'r tîm adolygu adrodd i'r Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol ym mis Medi 2002.

vii. Rydym yn croesawu'r gwelliant ym mherfformiad talu prydlon ond yn pwysleisio bod angen ymdrechion pellach i sicrhau bod pob bil dilys yn cael ei dalu cyn pen y targed terfynol o 30 diwnod. I'r perwyl hwn rydym hefyd yn croesawu'r bwriad i gyflwyno targed statudol ar gyfer 2003-04. Pwysleisiwn y dylai'r targed allweddol fod yn berthnasol i nifer, yn hytrach na gwerth, y biliau a dalwyd er mwyn sicrhau nad anghofir am gyflenwyr bach.

Ymateb

Bellach, mae deuddeg o'r pymtheg Ymddiriedolaeth yng Nghymru wedi rhoi system ariannol newydd ar waith, a fydd yn sicrhau y caiff perfformiad ledled Cymru ei fesur yn gyson. Mae'r sefydliadau eraill hefyd wedi'u cyfarwyddo i ddilyn yr un gweithdrefnau monitro. Er ei bod yn anorfod y bydd yn rhaid datrys materion sy'n ymwneud â rhoi'r system ar waith, dylai sicrhau proses dalu fwy effeithiol trwy ddefnyddio datblygiadau technolegol i brynu, anfon talebau, awdurdodi a thalu. Caiff perfformiad sefydliadau'r GIG o ran talu'n brydlon ei fonitro'n fisol gan Adran GIG Cymru, ac fe seilir hynny ar nifer, nid gwerth, yr anfonebau a dalwyd.

viii. Rydym yn argymell hefyd bod Cyfarwyddiaeth y GIG yn sicrhau bod y targed yn cael ei gymhwyso a'i fesur mewn modd cyson ym mhob corff GIG. Rydym yn ystyried y dylai'r targed

ganolbwyntio ar daliadau i gyflenwyr allanol ac ni ddylai gynnwys cyflogau na thaliadau o fewn y GIG.

Ymateb

Derbyniwyd. Mae gweithgor, sy'n cynnwys cynrychiolwyr sefydliadau'r GIG ac Adran GIG Cymru, wrthi ar hyn o bryd yn ystyried sut i fesur y targed.

ix. Rydym yn annog Cyfarwyddiaeth y GIG i gydweithio ag Ymddiriedolaeth GIG Sir Gaerfyrddin ac Ymddiriedolaeth GIG Caerdydd a'r Fro a chymryd pob cam rhesymol i wella'u sefyllfa ariannol. Rydym yn arbennig o bryderus am or-ddibynnu ar staff asiantaeth a chost defnyddio staff o'r fath, yn ogystal â'r effaith bosibl y gallai hyn ei chael ar safon gofal cleifion.

Ymateb

Mae Adran GIG Cymru yn cydweithio'n agos ag Ymddiriedolaeth Caerdydd a'r Fro ac Awdurdod Iechyd Bro Taf er mwyn cytuno ar sut i wella'r sefyllfa ariannol. Cynhelir cyfarfod rhwng y tri sefydliad ym mis Hydref, lle y bydd cynlluniau'r Ymddiredolaeth i adfer cydbwysedd ariannol, gan gynnwys trefniadau cyhoeddi ac ad-dalu benthyciadau os oes eu hangen, yn cael eu hystyried. Mae Adran GIG Cymru yn cymryd camau i fynd i'r afael â chost cynyddol defnyddio staff nyrsio asiantaeth, yn ogystal ag effaith hynny ar y gwasanaeth. Cyflwynwyd papur i'r Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol (HSS 16-02) yn manylu ar y camau arfaethedig.

Mae Adran GIG Cymru, Awdurdod Iechyd Dyfed Powys ac Ymddiriedolaeth GIG Sir Gaerfyrddin wedi sefydlu grp adolygu gwasanaeth strategol er mwyn ystyried patrwm y gwasanaethau ar draws y de-orllewin. Yn ogystal, mae Prif Weithredwr newydd Ymddiriedolaeth GIG Sir Gaerfyrddin yn bersonol wedi cymryd cyfrifoldeb i gyfarfod â phob aelod staff sy'n gyfrifol am gyllideb fewnol, er mwyn sicrhau y caiff sefyllfa ariannol yr ymddiriedolaeth ei hadfer i lefel gynaliadwy.

x. Rydym yn bryderus am yr amser a gymer i gynhyrchu cynllun adfer derbyniol ar gyfer ardal economi iechyd Gwent ac yn disgwyl i gynllun derbyniol gael ei gwblhau yn ddiymdroi. Rydym yn cytuno â barn Mrs Lloyd fod swyddogaeth rheolwyr y GIG wedi newid yn sylweddol dros y pum mlynedd diwethaf. Rydym yn nodi bod camau'n cael eu cymryd i sicrhau bod rheolwyr GIG yn gallu elwa ar ddatblygiad proffesiynol parhaus ac yn meddu ar y dulliau angenrheidiol i reoli sefydliadau cymhleth mewn ffordd effeithiol. Rydym hefyd yn cytuno mai cyfrifoldeb Cyfarwyddiaeth y GIG yw gwneud yn glir yr hyn a ddisgwylir gan reolwyr GIG, er mwyn eu cynorthwyo i reoli'r amgylchedd y maent yn gweithio ynddo bellach.

Ymateb

Ym mis Awst 2002, rhoddodd Adran GIG Cymru gymeradwyaeth amodol i gynllun adfer Gwent. Mae risgiau o hyd o fewn y cynllun, ond mae Adran GIG Cymru yn monitro'r rhain yn ofalus.

Mae Adran GIG Cymru wedi ymrwymo i gynorthwyo datblygiad proffesiynol parhaus staff y GIG, gyda phwyslais cynyddol ar hyfforddi a datblygu sgiliau rheoli ac arwain. Bydd Adran GIG Cymru yn ei gwneud yn ofynnol i reolwyr lynu wrth God Ymarfer a sicrhau eu bod yn datblygu'n broffesiynol yn barhaus.

Ar brisio presgripsiynau

xi. Rydym yn siomedig â'r oedi pellach i glirio ôl-groniad prisio presgripsiynau a'r oedi cyn adennill gordaliadau i fferyllwyr. Mae'r oedi annerbyniol hwn wedi cael effaith andwyol ar yr ymdrechion i wella'r rhagolygon ariannol. Yn ogystal, mae'r prinder gwybodaeth presennol ynghylch tueddiadau rhagnodi meddygon teulu wedi'i gwneud yn anoddach rheoli cost cyffuriau. Rydym yn disgwyl i Gyfarwyddiaeth y GIG ac Atebion Iechyd Cymru sicrhau nad oes oedi pellach ac y bydd yr holl fater truenus wedi dod i ben ymhell cyn diddymu'r awdurdodau iechyd yn 2002-03.

Ymateb

Mae'r Uned Gwasanaethau Rhagnodi bellach wedi dychwelyd i'r cyfnodau gweithio arferol ar gyfer cwblhau gwaith prisio cyfredol. Mae'r Cynulliad wedi darparu cyllid ychwanegol ar gyfer yr Uned er mwyn sicrhau y cynhelir y lefelau cynhyrchu presennol, ac mae perfformiad yr Uned yn cael ei fonitro'n rheolaidd.

Mae'r chwe mis o ôl-groniad (o fis Hydref 1999 tan fis Mawrth 2000) bellach yn cael ei glirio, a bydd y gwaith hwnnw wedi'i gwblhau erbyn diwedd y flwyddyn ariannol. Bydd y gwaith o adennill gordaliadau i fferyllwyr yn dechrau cyn gynted ag sy'n ymarferol, a gwneir pob ymdrech i adennill yr holl arian erbyn mis Ebrill 2003. Serch hynny, o dan delerau'r cynnig a wnaed i fferyllwyr i wneud taliadau wedi'u seilio ar samplau, cytunwyd y byddai gordaliadau yn cael eu hadennill dros gyfnod o chwe mis, yn unol â'r trefniadau i adennill dyledion eraill. Cynghorwyd contractwyr sy'n profi anawsterau i gwrdd â'r dyddiadau hyn i gysylltu â'u hawdurdod iechyd, a fydd yn ystyried achosion unigol yn ôl eu teilyngdod.

Ceir gwybodaeth ar dueddiadau rhagnodi meddygon teulu yn yr ateb i (xii) isod.

xii. Nodwn fod cyfran o wybodaeth sy'n ymwneud â rhoi presgripsiwn ac sy'n berthnasol i'r flwyddyn 2000 wedi'i rhyddhau i'r cyhoedd yn ddiweddar. Hyderwn y bydd y wybodaeth yn cael ei diweddaru ac yr ychwanegir ati yn rheolaidd fel y gall tueddiadau rhagnodi a'r costau cysylltiedig gael eu rheoli mewn dull mwy strwythuredig gan y byrddau iechyd lleol newydd.

Ymateb

Bydd yr Uned Gwasanaethau Rhagnodi yn darparu adroddiad blynyddol i'r Cynulliad, i'w gyhoeddi ar Wasanaeth Gwybodaeth Iechyd Cymru (HOWIS), o fewn 2 fis calendr i gwblhau'r gwaith o brisio presgripsiynau mis Rhagfyr. O dan y Cytundeb Lefelau Gwasanaeth sydd gan y Cynulliad ag Atebion Iechyd Cymru, mae Meddygfeydd a Grwpiau Iechyd Lleol (a'r Byrddau Iechyd Lleol sy'n eu disodli) yn derbyn adroddiadau misol am wybodaeth rhagnodi o fewn 12 diwrnod gwaith i'r adeg y cwblheir y gwaith o brisio presgripsiynau pob mis. Mae'r wybodaeth hon yn ein galluogi i fonitro tueddiadau rhagnodi yn rheolaidd.

xiii. Yn ein barn ni, mae'n hanfodol bod yr awdurdodau iechyd yn gwneud amcangyfrif rhesymol a chadarn o'r prinder mewn refeniw o'r taliadau presgripsiwn, ac yn defnyddio hwn fel man cychwyn ar gyfer cymryd camau gweithredu priodol i herio twyll a chamgymeriad. Nodwn y camau gweithredu a gyflawnwyd hyd yma ac argymhellwn fod yr awdurdodau iechyd yn parhau i weithio'n agos gyda'u harchwilwyr penodedig ac Atebion Iechyd Cymru i fynd i'r afael â'r mater hwn.

Cytunwyd.

Ar dwyll yn y GIG

xiv. Rydym yn croesawu'r gwaith sydd ar y gweill gyflawnir i asesu graddau y ceir twyll yn y GIG yng Nghymru ac yn edrych ymlaen at weld y canlyniadau. Rydym hefyd yn croesawu'r mesurau sy'n cael eu gweithredu i gynyddu ymwybyddiaeth o dwyll a'i effaith ar goffrau'r wlad. Mae angen trin y mesurau a weithredir i atal twyll yn sensitif, fel nad yw pobl Cymru'n ofni hawlio pan fyddant yn gymwys i wneud hynny. Fodd bynnag, mae angen gwneud rhagor i sicrhau bod y rhai sy'n gyfrifol am orfodi rheoliadau yn y man y darperir gwasanaeth yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau. Gall fod angen newid systemau ar gyfer hyn er mwyn cynnwys camau i osgoi twyll mewn gweithdrefnau gweithredu.

Ymateb

Disgwylir canlyniadau'r Ymarfer Mesur Risg Presgripsiynau ym mis Hydref 2002, a bydd y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol yn derbyn adroddiad arnynt.

Ym mis Gorffennaf 2002, llofnododd y Gweinidog dros Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol gyfres o siarteri atal twyll gyda chymdeithasau proffesiynol a'r cyrff rheoleiddio priodol o fewn y GIG ar gyfer meddygon teulu, deintyddion, fferyllwyr ac optegwyr. Mae'r siarteri yn dangos bod dealltwriaeth gyffredin ymysg yr holl gyrff bod yn rhaid mynd i'r afael â thwyll yn y GIG yng Nghymru, ac maent yn rhan o raglen i sicrhau

newid diwylliannol. Cynhelir adolygiadau blynyddol o'r modd y mae'r siarteri'n gweithio.

Yn ogystal, fel rhan o'r rhaglen newid diwylliant, bwriedir rhoi nifer o Gyflwyniadau ar Ymwybyddiaeth o Dwyll i Bwyllgorau Cynrychioliadol Lleol ledled Cymru yn ystod mis Hydref. Bydd y rhain yn ategu'r gofyniad ar i gontractwyr gynnal profion atal twyll.

Ar ailstrwythuro

xv. Nodwn y bydd Cyfarwyddiaeth y GIG yn amcangyfrif costau ailstrwythuro a byddem yn gwerthfawrogi diweddariad rheolaidd ar y gwir gostau yn ystod y blynyddoedd nesaf. Rydym yn cytuno â'r Archwilydd Cyffredinol bod yn rhaid gallu amddiffyn diswyddiadau ac ymddeoliadau cynnar yn gyhoeddus erbyn hyn, a nodwn yn y cyd-destun hwn bod Cyfarwyddiaeth y GIG bellach wedi rhoi cyfarwyddyd ar doriadau staff. Rydym yn annog Cyfarwyddiaeth y GIG i weithredu ymhellach ar argymhelliad yr Archwilydd Cyffredinol gan ddarparu cyngor, fel y bo'n briodol, ar ddrafftio contractau cyflogaeth newydd.

Ymateb

Cyflwynwyd amcangyfrifon o gostau rhaglen ailstrwythuro GIG Cymru i'r Pwyllgor Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol ar 17 Gorffennaf (Atodiad A i HSS-16-02 (p.1)). Maent yn nodi y caiff y rhaglen ailstrwythuro ei seilio ar y rhagdybiaeth na fydd cynnydd yn y costau gweithredu o gostau'r strwythurau presennol, ac y bydd y costau trawsnewid rhwng £12.5 miliwn a £15.5 miliwn dros y pedair blynedd ariannol 2001-2002 tan 2004-2005. Bydd yr amcangyfrifon, y rhagdybiau a'r cyfrifiadau hyn yn destun adolygiad gan y Swyddfa Archwilio Genedlaethol yn ystod mis Medi/mis Hydref 2002 er mwyn rhoi sicrhad annibynnol eu bod yn ffigurau cadarn a derbyniol. Bydd y Swyddfa Archwilio Genedlaethol yn derbyn gwybodaeth lawn yn rheolaidd am gostau gwirioneddol y gwaith o ailstrwythuro.

Tra'n ceisio diwallu'r angen am ganllawiau mwy ffurfiol a chlir ar ddrafftio contractau cyflogaeth newydd, mae Adran GIG Cymru wrthi ar hyn o bryd yn datblygu contract cyflogaeth cyffredin ar gyfer yr holl staff sy'n cael eu cyflogi gan y Byrddau Iechyd Lleol.